

Jätevesineuvonta Keski- Suomessa 2016-2017 Loppuraportti

Tuija Manerus

Sisällys

1	Yleistä hankkeesta	3
1.1	Hankkeen rahoitus	3
1.2	Hankkeen kulut	3
1.3	Hankkeen suunnittelu ja hallinnointi	3
1.4	Yhteistyö kuntien kanssa	4
1.5	Muut yhteistyötahot	5
2	Hankkeen jätevesineuvojat ja muut työntekijät	5
2.1	Toimialueet, tehtävät ja työajan käyttö	5
2.2	Neuvojien taustat ja koulutus	6
3	Tiedotus ja markkinointi	6
4	Yleisneuvonta	7
4.1	Puhelin- ja sähköpostineuvonta	7
4.2	Neuvontapisteet tapahtumissa	8
4.3	Yleisötilaisuudet	8
4.4	Yksilöllinen neuvonta	9
5	Kiinteistökohtainen neuvonta	9
5.1	Toteutustapa	10
5.2	Kiinteistöjen jätevesijärjestelmien taso	11
5.3	Kiinteistöjen käyttö	13
5.4	Yhteenvedo käynneillä annetuista arvioista	14
5.4.1	Yhteenvedo käynneillä annetuista arvioista vakituisesti asutuilla kiinteistöillä	15
5.4.2	Yhteenvedo käynneillä annetuista arvioista vapaa-ajan asunnoilla	15
5.5	Yhteenvedo käynneillä annetuista toimenpide-ehdotuksista	16
6	Palaute ja neuvonnan vaikuttavuus	18
7	Tuloksellisuus	19
8	Arvio hankkeen onnistumisesta	19
9	Johtopäätökset	20

Allekirjoitukset

Liitteet

1 Yleistä hankkeesta

Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK) toteutti puolueetonta haja-asutuksen jätevesineuvontaa tarjonneen hankkeen Keski-Suomen maakunnassa 1.6.2016 -31.7.2017. Hankkeen käytännön neuvontatoimet päätettiin 31.5.2017, mutta hankkeen loppuraportointi ja muut loppuselvitykset laadittiin 31.7.2017 mennessä.

Neuvontaa oli saatavilla koko maakunnassa vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen toiminta-alueiden ulkopuolisilla alueilla. Neuvontaa annettiin puhelimitse, sähköpostitse, messuilla/markkinoilla, kylätapahtumissa ja kiinteistökohtaisilla neuvontakäynneillä. Tietoa oli saatavilla myös jätevesineuvonnan nettisivuilla. Kaikki neuvontamuodot olivat kiinteistönomistajille vapaaehtoisia ja maksuttomia. Hanke toteutettiin Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) jätevesineuvonnan ohjeita noudattaen.

1.1 Hankkeen rahoitus

Hanke rahoitettiin ympäristöministeriön harkinnanvaraisella avustuksella (80 000 €) ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun omalla rahoitusosuudella (230,11 €). Rahoituksen myönsi ja sen käyttöä valvoi Keski-Suomen ELY-keskus, jonka yhteyshenkilöksi hankkeelle oli nimetty vesitalousasiantuntija Kai Voutilainen.

1.2 Hankkeen kulut

Hankkeen kuluista pääosan muodostivat henkilöstön palkat, matkakulut ja ostopalvelut. Ostopalvelut sisältävät mm. hankkeen mainokset ja esitteet. Muita kustannuksia, kuten esim. neuvojen varusteita tai ostettuja neuvontamateriaaleja, ei ollut.

Taulukko 1. Hankkeen lopulliset kustannukset

Haja-asutuksen jätevesineuvonta 2016-2017	Toteutuneet kustannukset 1.6.2016-31.7.2017
Henkilöstökustannukset	72 909,16
Ostopalvelut	322,40
Matkakulut	6 998,55
Muut kustannukset	0,00
Kokonaiskustannukset yhteensä €	80 230,11

1.3 Hankkeen suunnittelu ja hallinnointi

Jätevesineuvontahanke suunniteltiin syksyllä 2015, vuoden 2016 neuvontarahoituksen tultua haettavaksi. Suunnittelussa hyödynnettiin JAMK:n hankehenkilöstön osaamista ja aiempia kokemuksia neuvonnan järjestämisestä sekä

edellisen neuvontahankkeen yhteydessä kertynyttä tietoa. Hanketta suunniteltaessa kuultiin myös alueen kuntien viranomaisten toiveita tarvittavista neuvontatoimista.

Kuntien ja ELY-keskuksen toiveiden mukaisesti neuvontaa ei rajoitettu kosemaan vain osaa maakunnan kunnista. Myös asiakkailta saadun palautteen mukaan päädyttiin tarjoamaan neuvontaa koko maakunnan alueella, jotta kaikilla kohderyhmään kuuluvilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet saada tarvitsemansa neuvonta, asuin- tai mökkipaikkakunnasta riippumatta.

Hankkeen hallinnoi Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

1.4 Yhteistyö kuntien kanssa

Neuvontahankkeen toiminta aloitettiin yhteydenotoilla kaikkiin Keski-Suomen kuntiin periaatteessa jo edellisen neuvontahankkeen aikana keväällä 2016 uuden neuvontahankkeen jatkuessa saumattomasti edellisen hankkeen päättymisen jälkeen. Kaikkien kuntien kanssa käytiin keskusteluja sähköpostitse ja puhelimitse hankkeen tarkoituksesta ja tavoitteista sekä neuvonnan tarpeista ja kohdentamisesta kunkin kunnan alueella. Useissa kunnista haluttiin tehtävän neuvontaa kiinteistökohtaisin neuvontakäynnerein kuntien viranomaisen valitsemilla alueilla, mutta muutamissa kunnista pidettiin parempana yleisneuvontaa infopisteissä tai luentotilaisuuksissa.

Yhteistyötä kuntien kanssa tehtiin koko neuvontahankkeen ajan ja kuntia pidettiin ajan tasalla hankkeen toiminnasta. Yhteistyö kuntien kanssa vaihteli huomattavasti. Aktiivisimpien kuntien kanssa pidettiin tiiviisti yhteyttä ja ideoitii neuvonnan kehittämistä, heiltä saatiin myös ehdotuksia ja ideoita neuvonnan toteuttamiseen. Passiivisempiin kuntiin lähetettiin ajankohtaistiedotteet ja pyydettiin kommentoimaan neuvonnan toteutumista ja ilmoittamaan neuvonnan tarpeista kunnassa, jos sellaisia oli.

Loppuvuonna 2014 alkanut prosessi jätevesilainsäädännön muuttamiseksi johti tilanteeseen, jossa neuvonnan kysyntä kiinteistönomistajien tilauksesta väheni merkittävästi. Tämä tilanne jatkui koko neuvontahankkeen ajan kevääseen 2017. Tilatut neuvontapyyynnöt vähenivät entisestään ja kiinteistöillä annettu neuvonta oli yhä enemmän tarjotun neuvonnan varassa kuntien viranomaisten osoittamilla alueilla. Muutamat kunnat olivat aktiivisia ja hyödynsivät hyvin mahdollisuuden neuvontaan. Lainsäädännön tilanteen epävarmuus kuitenkin heijastui monien kuntien viranomaisten suhtautumisessa neuvonnan toteuttamiseen ja useissa kunnissa nähtiin parhaimmaksi jäädä odottelemaan lainsäädäntöön tulevia muutoksia.

Jätevesisäädösten astuessa voimaan keväällä 2017 Keski-Suomen ympäristö- ja rakennusvalvontaviranomaisille järjestettiin tiedotus ja keskustelutilaisuus. Tilaisuudessa käytiin läpi jätevesisäädöksiin tehdyt muutokset, keskusteltiin neuvonnan linjauksista kunnissa ja pyrittiin aktivoimaan kuntia tilaamaan hankkeen neuvontapalveluja.

1.5 Muut yhteistyötahot

Kuntien lisäksi hankkeella oli myös muita yhteistyötahoja. ELY-keskus valvoi hankkeen toimintaa ja neuvontatoimien kohdentamisesta käytiin keskusteluja myös heidän kanssaan. Suomen ympäristökeskuksen sekä muiden neuvontahankkeiden kanssa mm. hajavesiraati verkkofoorumin (HARA-foorumi) välityksellä selviteltiin hankalia tulkintakysymyksiä sekä jaettiin kokemuksia neuvonnan toteuttamisesta.

Hanke teki yhteistyötä muiden JAMK:n Biotalousinstituutin hallinnoimien maaseudulle kohdistuvien hankkeiden kanssa. Hankkeet lähettivät jätevesineuvontahankkeen tiedotteita ja mainoksia omille asiakkailleen ja sidosryhmilleen. Tietoa hankkeen toiminnasta jaettiin oman organisaation lisäksi myös muille maaseudun toimijoille ja hankkeille, esim. Keski-Suomen kylät ry:lle ja alueen vesiosuuskunnille.

2 Hankkeen jätevesineuvojat ja muut työntekijät

Hankkeessa työskenteli yhteensä kolme työntekijää. Hankkeen toteutuksesta ja toimenpiteistä vastasivat koko hankkeen ajan projektipäällikkö Tuija Manerus ja projekti-insinööri Mirja Hurskainen. He molemmat tekivät myös käytännön jätevesineuvontatyötä. Jätevesineuvojana toimi Samuli Lahtela 31.10.2016 saakka.

Hankkeelle töitä teki myös projektisihteerinä Jaana Sironen (talouden hallinta, kirjanpito, maksatus).

2.1 Toimialueet, tehtävät ja työajan käyttö

Neuvojien toimialueet vuonna 2016 jaettiin maantieteellisesti siten, että Tuija Manerus vastasi eteläisen Keski-Suomen neuvonnasta. Mirja Hurskainen ja Samuli Lahtela hoitivat keskeisen ja pohjoisen Keski-Suomen aluetta. Alueiden rajapinnoilla neuvonnasta vastattiin yhteisesti niin, että kaikki tehtävät voitiin hoitaa järkevällä tavalla. Kaikki hoitivat sekä yleis- että kiinteistökohtaista neuvontaa sekä vastasivat yhteydenpidosta kuntiin. Kaikki hankkeelle tehdyt neuvontakäynnit toteutettiin vuoden 2016 aikana.

Projektipäällikkö Tuija Manerus vastasi hankkeen hallinnoinnista, töiden koordinoinnista, neuvojen perehdytyksestä ja raportoinneista.

2.2 Neuvojen taustat ja koulutus

Tuija Manerus on prosessitekniikan insinööri ja laborantti, joka on erikoistunut haja-asutuksen jätevesien käsittelyyn JAMK:n järjestämissä erikoistumisopinnoissa. Työkokemusta jätevesineuvonnasta hänellä on yli kymmenen vuotta. Tuija on toiminut myös aiemmin jätevesineuvojana ja kouluttajana sekä jätevesisuunnittelijana.

Mirja Hurskainen on rakennusinsinööri ja hän on aikaisemmin toiminut haja-asutuksen vesihuoltohankkeissa. Hänellä on kokemusta tilaisuuksien pitämisestä ja jätevesineuvonnasta.

Samuli Lahtela on agrologi (AMK) ja hän on toiminut aikaisemmassa hankkeessa jätevesineuvojana.

Kaikkien neuvontatyötä tehneiden perehdytys neuvontaan suoritettiin SYKE:n laatiman jätevesineuvojen koulutusohjelman mukaisesti. Neuvoille suunnattuun teoriakoulutukseen SYKE:ssa osallistuttiin keväällä 2016. Koulutuksen lisäksi neuvojat perehtyivät koulutusohjelmassa mainittuihin aineistoihin oma-toimisesti sekä ohjatusti yhdessä projektipäällikön kanssa.

Neuvojilla oli aikaisemmilta vuosilta kokemusta neuvontatyöstä, joten lähempää opastusta kiinteistöikäntien toteuttamiseen ei enää tarvittu. Neuvontakauden aikana kiinteistöikäntien kokemuksia ja tuloksia käytiin läpi projektipäällikön kanssa. Etukäteen haastavilta vaikuttaneille kohteille mietittiin ratkaisuvaihtoehtoja jo ennen käyntiä. Vaikeita neuvontakohteita tai muuten erikoisia tapauksia käsiteltiin myös yhteisissä hankepalaverissa.

3 Tiedotus ja markkinointi

Koska hanke aloitettiin saumattomasti edellisen hankkeen päättymisen jälkeen, neuvontahankkeesta tiedotettiin kuntia jo edellisen hankkeen aikana keväällä 2016. Neuvontatoimien etenemisestä tiedotettiin kuntia hankkeen aikana puhelimitse ja sähköpostitse.

Kuntiin lähetettiin valmis jätevesineuvonnasta kertova mainos, jonka sai laittaa kunnan nettisivuille tai tulostettuna ilmoitustaululle tai vaikka jakaa asukkailla. Muutamien kuntien kotisivuilla oli linkki jätevesineuvonnan nettisivuille ja/tai

jätevesineuvojan yhteystiedot. Kiinteistökohtaisesta neuvonnasta sekä neuvonjien mahdollisuudesta osallistua tapahtumiin lähetettiin lisäksi sähköpostitiedotteita kyläyhdistysten, vesiosuuskuntien ja muiden hankkeiden toimijoille.

Tilaisuuksia järjestettiin Hankasalmen kansalaisopistojen kanssa, joista tiedotettiin kansalaisopiston opinto-ohjelmajulkaisuissa ja internetsivuilla. Lisäksi muiden tapahtumien yhteydessä järjestetystä jätevesineuvonnasta tiedotettiin tapahtumien järjestäjien tiedotuskanavissa.

Jyväskylän rakennusmessujen tietoiskuista tiedotettiin messujen ohjelmamainoksessa aikakin messujen internetsivuilla.

Tilaisuuksista tiedotettiin myös hankkeen nettisivuilla www.jamk.fi/jatevesi. Muita satunnaisia tiedotuskanavia käytettiin aina tilanteen salliessa.

Yksi hankkeen tavoitteista oli kirjoittaa jätevesiaiheisia artikkeleita maakunnan lehtiin. Juttuvinkkejä tarjottiin maakunnan paikallislehtien toimituksiin, mutta jätevesiaiheisten artikkelien kirjoittamiseen tartuttiin harvoin. Seurantajakson aikana lehdissä (Kotiseudun sanomat, Kuhmoisten sanomat, Saarijärven Sampo, Sisä-Suomen lehti ja Suur-Keuruu) julkaistiin 5 jätevesineuvonnasta kertovaa juttua.

Hanke teetti myös esitekortin, jota jaettiin tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Kortti jätettiin myös niille alueellisen neuvonnan kiinteistöille, joilta ei tavoitettu kehtään neuvontakäynnille ehdotettuna aikana. Kortissa oli lyhyt esittely neuvonnasta ja hankehenkilöstön yhteystiedot.

4 Yleisneuvonta

Yleisneuvontaa hankkeesta oli saatavilla jatkuvasti, myös talviaikaan. Yleisneuvontaa toteutettiin pitämällä yllä hankkeen nettisivuja, järjestämällä tilaisuuksia ja osallistumalla muiden järjestämiin tilaisuuksiin sekä erilaisiin tapahtumiin. Tarjolla oli neuvontaa myös puhelimitse ja sähköpostitse.

4.1 Puhelin- ja sähköpostineuvonta

Puhelin- ja sähköpostineuvontaa annettiin hankkeen aikana 158 henkilölle. Puhelinneuvontaan sisältyi tarjotun kiinteistökohtaisen neuvontakäynnin perustaneita, joiden kanssa käytiin läpi kiinteistön jätevesien käsittelyn tilanne ja annettiin neuvoja tarvittaessa. Puhelin- ja sähköpostineuvonnan määrä saattaa olla jonkin verran suurempi, koska kaikkia puheluita ei välttämättä muisteta

kirjata. Mikäli neuvojat eivät pystyneet vastamaan puheluun sen tullessa, soitettiin myöhemmin takaisin asiakkaille.

Sähköposteihin pyrittiin vastaamaan muutaman päivän sisällä kysymysten saapumisesta. Usein yksi vastaus ei riittänyt ja kirjeenvaihtoa käytiin muutamien viestien avulla. Syynä tähän oli se, että asiakkaat eivät olleet kuvanneet tilannetta riittäväällä tarkkuudella ensimmäisessä viestissään. Joissakin tapauksissa keskustelujen jälkeen päädyttiin tekemään kiinteistökynti, koska kiinteistön jätevesien käsittelyn tilanne ei ollut ratkaistavissa pelkästään asiakkaan antamien tietojen perusteella.

4.2 Neuvontapisteet tapahtumissa

Hanke osallistui erilaisiin tapahtumiin järjestämällä niihin jätevesineuvontapisteen ja neuvojan paikalle. Näissä tapahtumissa ei pidetty erillisiä luentoja tai muita laajaa kuulijakuntaa tavoittavia puheita. Jätevesineuvojat olivat neuvontapisteillä vastailemassa asiakkaiden kysymyksiin ja jakamalla neuvontamateriaalia.

Neuvontapiste järjestettiin 7 tapahtuman yhteydessä. Kuhmoisissa oli jätevesineuvontaa tarjolla teemapäivänä Isojärven kansallispuiston Heretyn kesäkahvilassa, Saarijärvellä kierrätys-kesäpäivillä (2 kpl), Saarijärvellä Koskenkylän kylätapahtumassa ja Petäjaveden takomarkkinoilla. Jätevesineuvontaa annettiin kaivovesineuvonnan ohella Ween Maan Viljaa kala- ja elotapahtumassa kahden päivän aikana. Useita kesätapahtumia varjosti sateinen sää, jolloin ihmisiä oli vähän liikkeellä. Tarkempia neuvoja kyselleet laskettiin ns. tukkimiehen kirjanpidolla, jolloin yksilöllistä neuvontaa näissä tapahtumissa annettiin 41 henkilölle. Esitteitä hakeneiden ja neuvontapisteen ohi kävelleiden määrä oli toki suurempi.

4.3 Yleisötilaisuudet

Hanke toteutti yhteensä 8 muiden järjestämää jätevesi-iltaa tai vastaavaa neuvontatilaisuutta ja yhden itse järjestämän tilaisuuden. Tilaisuuksista 4 kpl oli Hankasalmen kansalaisopiston järjestämiä ja niitä pidettiin kansalaisopiston molemmissa toimipisteissä Hankasalmella ja Konnevedellä kaksi erillistä tilaisuutta. Yleistasonen jätevesiluennon aikana käytiin läpi lainsäädännön vaatimukset, jätevesien käsittelyn vaihtoehdot, järjestelmien kunnostuksen vaiheet suunnittelusta lupien hakemisen kautta rakentamiseen ja käyttöön. Toisen luennon aikana keskityttiin vapaa-ajan kiinteistöjen jätevesien käsittelyyn ja tutustuttiin erityyppisiin kuivakäymälöihin.

Kuhmoisten jätevesi-illan järjestäjänä oli Kuhmoisten vapaa-ajan asukasyhdistys, jossa keskityttiin vapaa-ajan asuntojen jätevesien käsittelyyn. Jyväskylän

rakennusmessuilla pidettiin eri päivinä 3 tietoiskua hajajätevesisäädösten muutoksista. Keski-Suomen ympäristö- ja rakennusvalvontaviranomaisille järjestettiin tiedotus ja keskustelutilaisuus hajajätevesisäädösten muutoksista.

Tilaisuuksien yhteydessä, yleensä lopuksi, oli mahdollisuus saada myös yksilöllisempää neuvontaa ja vastauksia monimutkaisempiin kysymyksiin kuin luennon aikana. Myös mahdollisuus kiinteistökäyntien tilaamiseen annettiin.

Tilaisuuksiin osallistui 145 henkilöä. Yksilöllistä neuvontaa tilaisuuden jälkeen annettiin 8 henkilölle.

4.4 Yksilöllinen neuvonta

Jätevesiklinikoiden järjestämistä ei pidetty missään kunnassa tarpeellisenä, koska aikaisempana vuonna kävijämäärä oli ollut vähäinen.

Yksilöllistä neuvontaa annettiin tarpeen mukaan kaikkien yleisötilaisuuksien ja neuvontapisteiden yhteydessä. Kaikissa tilanteissa ei kuitenkaan pystytty antamaan kovin täsmällisiä neuvoja, koska tiedot kiinteistön todellisista olosuhteista jäivät usein vajaiksi. Niiden asiakkaiden kanssa sovittiin kiinteistökäynti, jotka kokivat tarvitsevansa vielä tarkempaa neuvontaa. Osa kysyjistä palasi myöhemmin asiaan puhelinneuvonnan kautta. Tässä kuvattua yksilöllistä neuvontaa annettiin hankkeen aikana yhteensä 49 henkilölle.

5 Kiinteistökohtainen neuvonta

Kiinteistökohtaisia neuvontakäyntejä tehtiin hankkeessa yhteensä 137 kpl, jotka toteutettiin vuoden 2016 aikana. Neuvontakäynneistä suurin osa tehtiin kuntien kanssa sovituille alueille 117 kpl ja kiinteistönomistajien tilaamina 20 kpl. Kiinteistönomistajien tilaamia käyntejä kaikista neuvontakäynneistä oli vain 15 %.

Jätevesineuvontakäynnit toteutettiin 7 erillisellä neuvonta-alueella. Alueet sijoituivat Hankasalmen, Joutsan, Jämsän, Keuruun, Laukaan ja Äänekosken kuntien alueille. Keuruulla oli kaksi erillistä neuvonta-aluetta. Neuvontaa tarjottiin 515 alueellisen neuvonnan kiinteistölle, joista toteutui 117 neuvontakäyntiä. Kylmiä käyntejä, jolloin asiakasta ei tavoitettu paikalta kirjeessä ilmoitettuna aikana tai hän oli paikalla, ei ollut perunut käyntiä, mutta ei ottanut neuvojaa vastaan, oli 72 kpl.

Kiinteistökohtaisilla neuvontakäynneillä arvioitiin olemassa olevan jätevesijärjestelmän kunto, käyttökelpoisuus ja jätevesiasetuksen sekä kunnan määräysten vaatimusten täyttyminen. Arvion perusteella annettiin ehdotuksia järjestelmän kunnostamisen vaihtoehtoista kiinteistöjen omistajille. Kaikkia omistajia neuvottiin kulloinkin käytössä olleen järjestelmän oikeaan käyttöön ja huoltoon, esim. sakokaivojen tyhjennysten teettämiseen riittävän usein.

Neuvonnassa käytettiin apuna pääasiassa SYKE:n ja ympäristöministeriön julkaisemia neuvonta- ja tiedotusmateriaaleja. Painettuina niitä oli saatavilla kaikissa tilaisuuksissa joihin osallistuimme ja niitä jätettiin kiinteistökäyntien yhteydessä asukkaille. Muutamia myös postitettiin puhelinneuvonnan asiakkaille.

Tarpeen mukaan asiakkaille jaettiin tarkempaa tietoa myös suunnittelijoista, kuivakäymälöistä (Huussi-seuran tuottamat julkaisut), sakokaivolietteiden kalkkistabiloinnista (kalkkistabilointiohje) ja omien talousvesikaivojen ylläpidosta (Hyvä kaivo- ja kaivoveden analyysitulkit –esitteet).

5.1 Toteutustapa

Kiinteistökäyntejä tehtiin asiakkaiden pyynnöstä ja kuntien kanssa sovituille alueille ns. nuohoojamallin mukaisesti. Alueellisessa neuvonnassa kunnat toimittivat hankkeelle haluamansa alueen kiinteistöjen ja niiden omistajien osoitteet, joiden perusteella hanke suunnitteli neuvonnan toteutuksen ja lähetti omistajille kirjeitse ehdotuksen neuvonta-ajasta. Alueellisessa neuvonnassa käynnit pyrittiin sijoittamaan arkipäiviin 9-16 väliseen aikaan. Mikäli arkipäivät tai ehdotettu kellonaika eivät sopineet, voitiin niitä neuvojan kanssa sopien muuttaa siten, että neuvontakäynti oli mahdollista saada myös iltaisin ja viikonloppuisin. Aikojen siirtämistä tai perumista varten kirjeessä oli neuvojan yhteystiedot ja kehoitus ottaa tarvittaessa yhteyttä. Kirjeessä oli pyyntö ottaa neuvojaan myös yhteyttä, mikäli kiinteistö kuului ns. vähäisten vesien luokkaan; ei ole varustettu vesikäymälällä, pesukoneilla, suihkulla, lämminvesivaraajalla tai ammeella ja asukas ei toivonut neuvontakäyntiä.

Neuvonta-aikoja oli mahdollista varata kaikkien tilaisuuksien ja tapahtumien yhteydessä sekä puhelimitse ja sähköpostilla. Kiinteistökohtaiset neuvontakäynnit pyrittiin tekemään asiakkaille mahdollisimman hyvin sopivaan aikaan. Neuvontakäynnit järjestettiin yleensä siten, että samalla matkalla käytiin useissa kohteissa. Muutamia käyntejä tehtiin harkinnan mukaan yksittäin.

Kiinteistöllä käytettiin neuvonta-aikaa keskimäärin 53 minuuttia vakituisesti asutulla kiinteistöllä ja 42 minuuttia loma-asunnoilla. Neuvontakäyntiin kulunut aika oli vähimmillään 30 minuuttia ja enimmillään 1,5 tuntia. Kiinteistöllä selvitettiin olemassa olevat jätevesien käsittelyjärjestelmät ja niiden kunto. Kunnan arvioinnin yhteydessä avattiin saostus- ja umpisäiliöiden kannet, mikäli ne kohtuullisella vaivalla saatiin auki. Säiliöiden kuntoa arvioitiin ensivaiheessa silmämääräisten havaintojen avulla. Betonisten säiliöiden rapautumista kokeiltiin myös mittakepillä, raapaisemalla säiliöiden sisäpintaa kepin päässä olevalla piikillä.

Niissä tapauksissa, joissa säiliöt näyttivät päällisin puolin hyväkuntoisilta ja joiden ikä oli alle 20 vuotta, mitattiin myös säiliöiden tilavuus. Tilavuuden mittauksen yhteydessä selvisi samalla myös tiiviin pohja olemassaolo tai sen puuttuminen. Tilavuuden mittaukset tehtiin, koska säiliöiden tilavuus on olennainen osa niiden käyttökelpoisuuden arviointia. Kokemustemme mukaan asiakkaat eivät useinkaan osaa sanoa säiliöiden tilavuutta luotettavasti. Toisaalta riittävä tilavuus ei yksin tee säiliöstä käyttökelpoista, jos siitä puuttuu esim. pohja, joten oli hyvä selvittää myös pohjan olemassaolo.

Neuvojat tutkivat myös jätevesien/ puhdistettujen jätevesien purkupaikan sijainnin ja olosuhteet. Usein asukkaat eivät pystyneet tarkkaan osoittamaan purkupaikkaa, tai eivät tiedäneet sen sijaintia lainkaan. Monessa tapauksessa kiinteistön omistajat osasivat kertoa, että putki menee ojaan, mutta sitä ei tosiasiassa löytynyt. Alun perin purku on siis tehty suoraan ojaan, mutta ajan saatossa putken pää on jäänyt maan alle.

5.2 Kiinteistöjen jätevesijärjestelmien taso

Vakituisesti asutuilla kiinteistöillä jätevesijärjestelmien taso oli huonompi kuin loma-asunnoilla. Tulos on yhtenevä aikaisempien vuosien tulosten kanssa. Jätevesiselvitykset löytyivät 40 kiinteistöltä eli 29 %:lta kaikista kiinteistöistä.

Vakituisesti asutut kiinteistöt olivat kahta poikkeusta lukuun ottamatta tavanomaisesti varusteltuja painevedellisiä kiinteistöjä. Kaikki jätevedet käsiteltiin samassa järjestelmässä 70 % vakituisesti asutuista kiinteistöistä ja 30 % erilliskäsittelyssä, joko WC- ja pesuvesien erilliskäsittelyssä tai käymälätyyppinä oli kuivakäymälä. Loma-asunnoista kaikki jätevedet käsiteltiin samassa järjestelmässä 24 % loma-asunnoista.

Taulukko 2. Yhteenveto kiinteistökäynneistä: kaikkien jätevesien käsittely yhdessä

Järjestelmä, jossa kaikki jätevedet käsitellään yhdessä (sis. vesi-wc)	Vakituisen asutus	Vapaa-ajan asutus
	Kpl kiinteistöjä	Kpl kiinteistöjä
Saostussäiliö (1, 2 tai 3-osastoinen), joiden jälkeen ei muuta käsittelyä	4	0
Muu (järjestelmä joka ei ole riittävä)	32	14
Järjestelmä riittämätön - yhteensä	36	14
Vanha maaperäkäsittely	0	1
Muu (pieniä toimenpiteitä vaativa tai vanheneva ratkaisu)	1	2
Pieniä toimenpiteitä vaativa tai vanheneva ratkaisu - yhteensä	1	3
Toimiva ja riittävä maaperäkäsittely	1	0
Toimiva ja riittävä laitepuhdistamo	0	0
Kaikki jätevedet umpisäiliöön	4	0
Muu (järjestelmä kunnossa)	1	1
Järjestelmä kunnossa - yhteensä	6	1
Neuvottuja kiinteistöjä	43	18
Ikävapautettujen kiinteistöjen määrä	9	0
Yhteensä	43	18

Taulukoissa 2 ja 3 ikävapautuksen piirissä olevien kiinteistöjen jätevesijärjestelmät on sisällytetty järjestelmien kuntoarvioihin ja neuvottujen kiinteistöjen määrään. Niitä ei siten lasketa uudelleen yhteen kiinteistömäärän kanssa. Tämä johtuu siitä, että neuvojat arvioivat olemassa olevat jätevesien käsittelyjärjestelmät ja niiden kunnan kaikissa tapauksissa. Omistaja sai aina arvion järjestelmän kunnosta, jotta asiaa ei tarvitse arvailla esim. omistajan vaihtumisen yhteydessä.

Taulukko 3. Yhteenveto kiinteistökäynneistä: wc-vesien käsittely erillään tai kuivakäymälä

	Järjestelmä, jossa wc-vedet ja muut jätevedet käsitellään erikseen tai wc-vesiä ei ole	Vakituisen asutus	Vapaa-ajan asutus
		Kpl kiinteistöjä	Kpl kiinteistöjä
	Järjestelmä riittämätön - yhteensä	8	3
	Pieniä toimenpiteitä vaativa tai vanheneva ratkaisu - yhteensä	2	7
	Umpisäiliö + toimiva ja riittävä maaperäkäsittely	2	2
	Umpisäiliö + toimiva ja riittävä laitepuhdistamo (harmaavesisuodatin)	0	0
	Umpisäiliö + muu riittävä käsittely	2	1
	Kuivakäymälä + toimiva ja riittävä maaperäkäsittely	0	3
	Kuivakäymälä + toimiva ja riittävä laitepuhdistamo (harmaavesisuodatin)	0	0
	Kuivakäymälä + muu riittävä käsittely	1	3
	Muu (järjestelmä kunnossa)	1	0
	Järjestelmä kunnossa - yhteensä	6	9
	Jäteveden määrä vähäinen - yhteensä	2	39
	Neuvottuja kiinteistöjä	18	58
	Ikävapautetut kiinteistöt	2	0
	Yhteensä	18	58

5.3 Kiinteistöjen käyttö

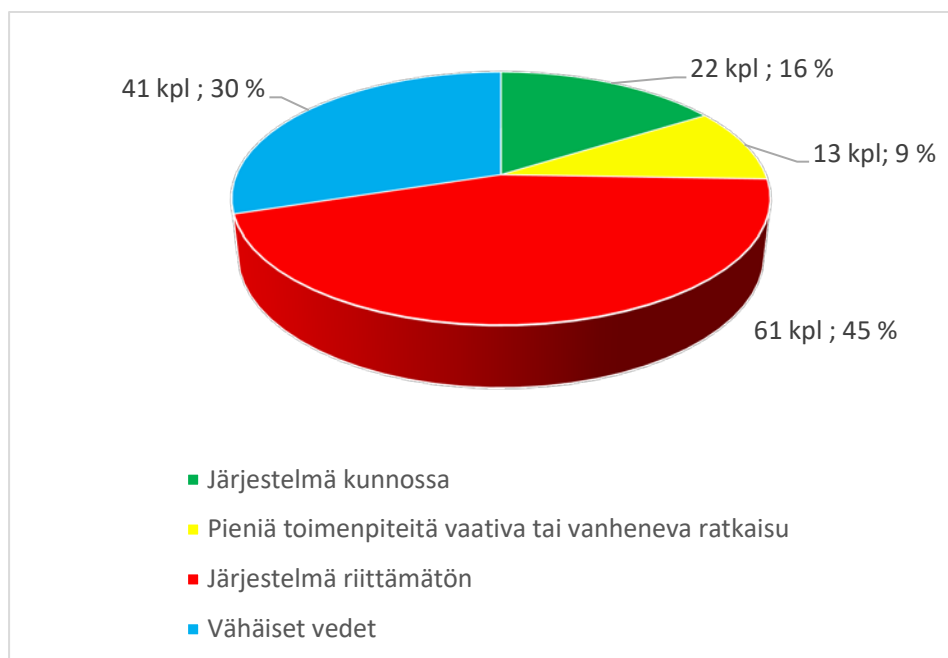
Hankkeen aikana tehdyistä kiinteistökohtaisista neuvontakäynneistä 61 kpl kohdistui vakituisesti asutuille kiinteistöille ja 76 kpl loma-asunnoille. Loma-asuntojen määrä oli 55 % neuvotuista kiinteistöistä (edellisessä neuvontahankkeessa 48 %). Loma-asuntojen määrä on vuosittain lisääntynyt edellisiin hankkeisiin verrattuna ja lisääntyminen johtuu alueellisen neuvonnan kohdistumisesta ranta-alueille. Monilla kohteilla oli myös erillinen ranta- tai pihasauna, jonka jätevesien käsittely arvioitiin samalla, näitä saunarakennuksia ei kuitenkaan kirjattu erillisiksi kiinteistöiksi tilastoihin.

Ikävapautuksen piirissä oli yhteensä 11 kiinteistöä, eli 8 % kaikista tehdyistä kiinteistökäynneistä. Ikävapautettujen määrä neuvotuista kiinteistöistä on vuosittain pysynyt määrältään lähes samana. Ikävapautuksen piirissä olevilla

kiinteistöilläkin arvioitiin kunnostustarpeet ja annettiin ehdotukset kunnostusvaihtoehdoista. Osa ikävapautuksen piirissä olevista halusi kunnostaa järjestelmän perillisiä varten tai kiinteistön myyntiä ajatellen. Mikäli kunnostuksia ei tehdä, jää kiinteistölle neuvojan käynnistä kuitenkin ohjeet tulevaisuutta varten siitä, mitä järjestelmälle tulisi ja voisi jatkossa tehdä.

5.4 Yhteenveto käynneillä annetuista arvioista

Kaikilla neuvontakäyntien kohteena olleilla kiinteistöillä arvioitiin jätevesien käsittelyjärjestelmän kunto ja käyttökelpoisuus kohteessa, suhteessa lainsäädännön ja kunnan määräysten vaatimuksiin. Ikävapautettujen kiinteistöjen jätevesien käsittelyjärjestelmien kuntoarviot sisältyvät alla oleviin kaavioihin.

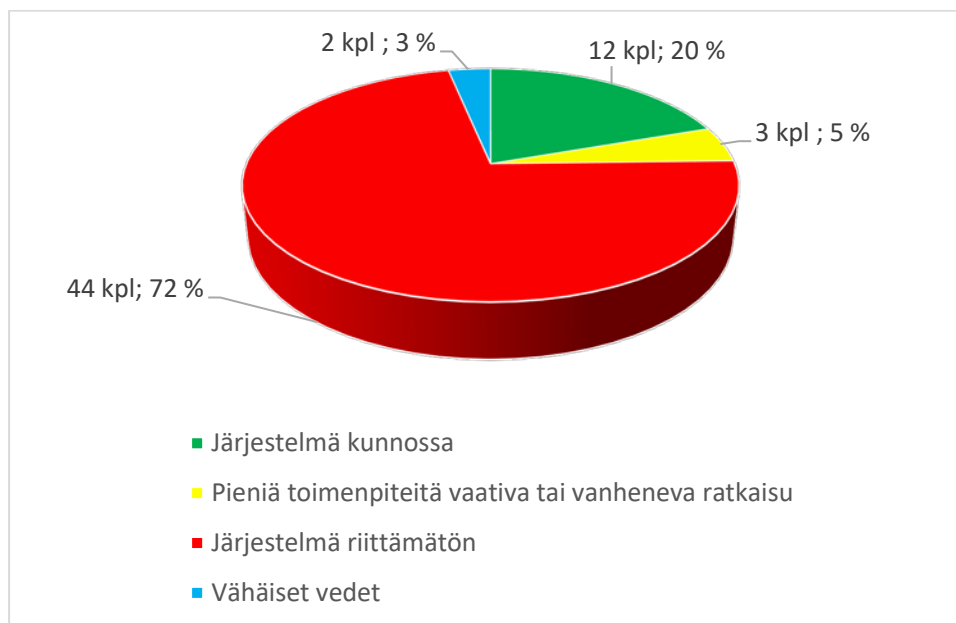
Kuvio 1. Järjestelmien kuntoarviot kaikilla neuvontakäyntien kohteilla, n=137

Kaikista neuvotuista kiinteistöistä vain 16 %:lla oli kaikki vaatimukset täyttävä ja toimiva jätevesien käsittelyjärjestelmä (kuvio 1). Vähäisten vesien luokkaan kuului 30 % neuvotuista kiinteistöistä. Yhteensä siis 46 %:lla neuvotuista kohteista ei ollut akuuttia tarvetta kunnostaa nykyistä järjestelmäänsä. Luku on hieman suurempi kuin edellisessä neuvontahankkeessa, 33 %.

Merkittäviä ja pikaisesti tehtäviä kunnostustoimia tarvitaan 45 %:lla neuvotuista kiinteistöistä. Pienillä kunnostuksilla tai tehostetulla käyttötarkkailulla selviää 9 % neuvotuista kiinteistöistä.

5.4.1 Arviot vakituisesti asutuilla kiinteistöillä

Suurimmalla osalla neuvotuista vakituisesti asutuista kiinteistöistä järjestelmät vaativat merkittäviä kunnostustoimia tai uudelleen rakentamista. Arvioiden mukaan 72 %:lla kiinteistöistä jätevesijärjestelmä ei täytä nykyisiä vaatimuksia (kuvio 2). Pienemmillä korjauksilla selviää 5 % neuvotuista kiinteistöistä. Asiat ovat kunnossa nykyisillä järjestelmillä yhteensä 23 %:lla (vähäiset vedet ja järjestelmä kunnossa).

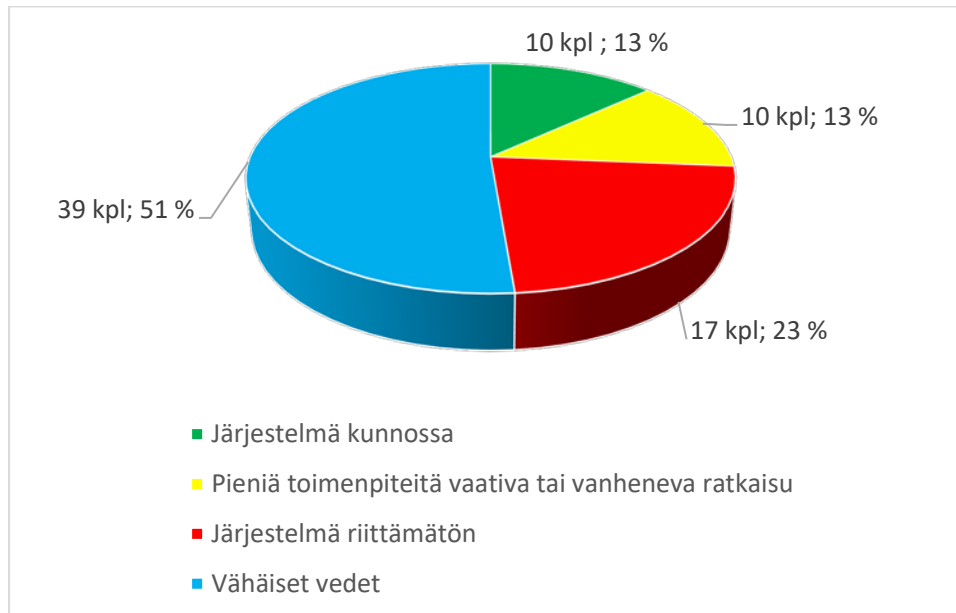
Kuvio 2. Järjestelmien kuntoarviot vakituisilla asunnoilla, n=61

5.4.2 Arviot vapaa-ajan asunnoilla

Neuvontakäyntien kohteena olleilla vapaa-ajan asunnoilla vedenkäytön kannalta merkittävä varustelutaso oli yleisesti melko matala. Noin puolet (51 %) neuvotuista kiinteistöistä kuului vähäisten vesien luokkaan, jolloin niiden talousvesi kannetaan tai johdetaan kesävesiletkulla, käymälätyyppinä on kuiva-käymälä ja niitä ei ole varustettu pesukoneilla, suihkulla, lämminvesivaraajalla tai ammeella. Alueellisen neuvonnan vapaa-ajan asunnoista vähäisten vesien kiinteistöjä on kuitenkin tilastoitua enemmän, koska kiinteistöjen omistajille lähetetyssä kirjeessä heitä pyydettiin ottamaan yhteyttä neuvojaan, jolloin yhteydenotto johti usein neuvontakäynnin peruuntumiseen ja mahdollinen neuvonta pystyttiin hoitamaan puhelimitse.

Vapaa-ajan asunnoista 13 %:lla oli riittävä ja toimintakuntoinen jätevesien käsittelyjärjestelmä (varustellut vapaa-ajan asunnot). Pienillä kunnostuksilla sel-

viää neuvojen arvioiden mukaan 13 % neuvotuista kohteista. Vapaa-ajan asunnoista 23 % järjestelmä vaatii kunnostusta tai uusimista. Näistä kohteista lähes kaikilla oli käytössä vesikäymälä ja useat niistä ovat aiemmin toimineet vakituksina asuntoina. Pelkästään loma-asunnoiksi rakennetut ja samalla vesikalustukseltaan runsaasti varustellut kiinteistöt olivat selvänä vähemmistönä.

Kuvio 3. Järjestelmien kuntoarviot vapaa-ajan asunnoilla, n=76

5.5 Yhteenveto käynneillä annetuista toimenpide-ehdotuksista

Kiinteistöikäynneillä annettiin jätevesijärjestelmien kuntoarvioiden lisäksi ehdotuksia kunnostusvaihtoehdoista sekä neuvottiin järjestelmien oikeaa ylläpitoa. Useimmille kiinteistöille oli arvioiden mukaan käytettävissä useita eri vaihtoehtoja, joten raportteihin kirjattuja ehdotuksia on kappalemääräisesti enemmän kuin neuvottuja kiinteistöjä. Taulukoissa 4 ja 5 on esitetty kiinteistöille ehdotetut kunnostusvaihtoehdot.

Neuvojen tekemien toimenpide-ehdotusten perusteella vakituisesti asutuilla kiinteistöillä tyypillisesti kunnostustarvetta oli saostussäiliöissä (kokonaan uusiminen, korjaus tai tilavuuden lisäys)(taulukko 4). Jätevesien käsittelyjärjestelmän parantamiseksi sopivista ratkaisuista yleisemmin ehdotettiin maapuhdistamoa, jonka tyyppin suunnittelija valitsisi. Jonkin verran ehdotettiin suoraan myös tiettyä maapuhdistamotyyppiä. Ehdotettuja toimenpiteitä olivat myös umpisäiliö wc-vesille ja täyttymishälyttimen lisääminen umpisäiliöön. Vesikäymälän vaihtamista kuivakäymäläksi tai sen lisäksi kuivakäymälän hankkimista ehdotettiin vain yhdessä tapauksessa. Muita ehdotettuja toimenpiteitä olivat liittyminen lähistöllä olevaan viemäriverkostoon tai maapuhdistamon

saostussäiliöiden varustaminen T-haaroilla ja kentän imeytysputkien varustaminen tuuletusputkilla.

Taulukko 4. Toimenpide-ehdotukset vakituisesti asutuilla kiinteistöillä

Toimenpide-ehdotukset: vakituiset asunnot	Kpl
wc:n vaihto kuivakäymäläksi tai kuivakäymälä lisäksi	1
wc:n uusinta vähävetiseksi huuhtelukäymäläksi	0
saostussäiliöiden kunnostus tai uusiminen	15
saostussäiliöiden lisäys (esim. osasto lisää)	16
umpisäiliö	11
hälyttimen lisäys umpisäiliöön	10
maapuhdistamo, jonka tyyppin suunnittelija valitsee	29
imeytyskentän rakentaminen	5
maasuodattamon rakentaminen	8
fosforinpoiston lisääminen	2
harmaavesisuodatin	2
laitepuhdistamo	9
yhteisratkaisu naapureiden kanssa?	1
muu, mikä?	12

Vapaa-ajan asunnoille ja mökeille annetut toimenpide-ehdotukset on esitetty taulukossa 5. Noin puolet neuvotuista vapaa-ajan asunnoista kuului vähäisten vesien luokkaan, joilla käymälätyyppinä oli kuivakäymälä ja pesuvesien käsittely oli jo riittävän hyvin hoidettu. Näilläkin kohteilla annettiin joitakin ohjeita esim. käymäläjätteiden asianmukaiseen käsittelyyn tai imeytyskaivojen huoltoon. Ohjeita ei kuitenkaan merkitty tähän taulukkoon, koska kyse on enemmän oikeasta käytöstä kuin kunnostustoimista.

Useimmin ehdotettu toimenpide oli umpisäiliön rakentaminen wc-vesille tai joissain tapauksissa kaikille jätevesille. Ehdotuksena oli myös täyttymishälyttimen lisäys umpisäiliöön. Saostussäiliöiden kunnostus ja/tai lisäys oli myös yleinen toimenpide-ehdotus, jonka rinnalla ehdotettiin usein maapuhdistamon rakentamista. Pelkille pesuvesille ehdotettiin saostussäiliöiden kunnostamista ja maapuhdistamon rakentamista sekä näiden rinnalla harmaavesisuodatinlaitteita. Vesikäymälän korvaamista kuivakäymälällä tai vähävetisellä käymälällä ehdotettiin muutamilla kiinteistöillä. Muu, mikä? –kohta pitää sisällään kehotuksen liittyä viemäriverkostoon.

Taulukko 5. Toimenpide-ehdotukset vapaa-ajan asunnoilla ja mökeillä

Toimenpide-ehdotukset: vapaa-ajan asunnot	Kpl
wc:n vaihto kuivakäymäläksi tai kuivakäymälä lisäksi	3
wc:n uusinta vähävetiseksi huuhtelukäymäläksi	1
saostussäiliöiden kunnostus tai uusiminen	3
saostussäiliöiden lisäys (esim. osasto lisää)	6
umpisäiliö	9
hälyttimen lisäys umpisäiliöön	6
maapuhdistamo, jonka tyyppin suunnittelija valitsee	5
imeytyskentän rakentaminen	6
maasuodattamon rakentaminen	5
fosforinpoiston lisääminen	0
harmaavesisuodatin	7
laitepuhdistamo	3
yhteisratkaisu naapureiden kanssa?	0
muu, mikä?	1

6 Palaute ja neuvonnan vaikuttavuus

Hankkeessa toteutettiin neuvonnan vaikuttavuuskysely SYKE:n laatimaa kysymyspohjaa käyttäen alkuvuodesta 2017. Vaikuttavuuskysely kohdistettiin 32:lle vakituisessa käytössä oleville kiinteistöille, joille kiinteistökohtainen neuvontakäynti oli tehty vuonna 2015 ja joiden jätevesijärjestelmä ei neuvojan arvon mukaan täyttänyt vaatimuksia tai joilla oli järjestelmän kunnostustarvetta (liikennevaloasteikolla punainen ja keltainen). Vastauksia saatiin 18 kpl, mikä kattaa 11,5 % vakituisesti asutuista kiinteistöistä, joissa järjestelmä ei täyttänyt vaatimuksia tai vaati kunnostustoimia (liikennevaloasteikolla punainen ja keltainen). Selvitysraportti on liitteenä 2.

Kyselyn tulosten mukaan neuvontakäynti motivoi reilua neljäsosaa selvitykseen vastanneista asiakkaista jätevesijärjestelmän kunnostamiseen, mutta vain yksi asiakas oli tehnyt käytännön toimenpiteitä. Neuvontakäynnin jälkeen tapahtunut lakimuutosprosessi oli vastauksissa selvästi nähtävissä, vaikka otanta olikin erittäin pieni. Joidenkin kiinteistöjen kohdalla kunnostustoimien määräaika poistui, jolloin usein kunnostustoimenpiteet siirtyvät pitkällekin tulevaisuuteen.

Kiinteistöikäntien yhteydessä saatiin myös suullista palautetta neuvonnasta. Neuvojan vastaanottaneilla kiinteistöillä suhtautuminen neuvontaa oli pääsääntöisesti positiivista. Ilmeistä oli myös, että neuvonnan tilanneiden asiakkaiden palaute neuvonnasta oli myönteisempää kuin tarjotun neuvonnan asiakkaiden palaute. Suurin kritiikki kohdistui epäselvään lainsäädännön

tilanteeseen, vaikkakin ymmärrettiin, ettei tilanne johtunut neuvojasta. Asiakkaat pitivät erityisen hyvänä hankkeemme linjausta siitä, ettei mitään tietoja luovuteta kuntien viranomaisille, tai muillekaan. Saatuja palautteita kirjattiin muistiin ja käsiteltiin hankepalavereissa.

Pääsääntöisesti kunnilta saatu palaute oli positiivista ja neuvontaa pidettiin tarpeellisena. Muutamissa kunnissa oli tapana ohjata asiakkaita ottamaan yhteyttä neuvojaan, joka osaltaan helpotti viranomaisen työtä. Välillä kuntien viranomaiset itsekin kääntyivät neuvojien puoleen jätevesikysymyksissä. Kiitosta saatiin asiantuntevasta ja luotettavasta neuvonnasta sekä sen maksuttomuudesta.

7 Tuloksellisuus

Yhteenveto hankkeen laskennallisesta tuloksellisuudesta suhteessa kustannuksiin ja toteutuneisiin toimenpiteisiin sekä Suomen ympäristökeskuksen raportointiohjeen mukainen vertailuluku.

Taulukko 5 Laskennallinen tuloksellisuus

Hankkeen kokonaiskulut = kokonaisbudjetti (ml omarahoitus) 80 230,11 €	Yht.	
Yleisneuvonta (puhelin, yleisötilaisuudet)	303	X, henkilöä
Yksilöllinen neuvonta	49	Y, taloutta
Kiinteistökohtainen neuvonta	137	Z, taloutta

$$\text{Vertailuluku} = \frac{\text{hankkeen kokonaiskulut}}{(x * 0,1) + (y * 0,4) + (z)}$$

Jätevesineuvonta Keski-Suomessa 2016-2017 –hankkeen vertailuluvuksi ylläolevalla kaavalla saatiin 429,3.

8 Arvio hankkeen onnistumisesta

Hankehenkilöstön mielestä hankkeen toteutus oli tyydyttävä haastavassa tilanteessa, jossa lähes koko hankkeen toiminnan ajan odoteltiin lainsäädäntöön tulevia muutoksia. Kuntien viranomaisten rooli oli hankkeen onnistumisen kannalta avainasemassa. Vaikka hankkeessa tarjottiin aktiivisesti neuvontaa ja infotilaisuuksia, katsoivat useiden kuntien viranomaiset parhaaksi jäädä odottelemaan lainsäädännön valmistumista. Useiden kuntien viranomaiset eivät ol-

leet kiinnostuneita osoittamaan kunnissa neuvonta-alueita. Muutamien aktiivisten kuntien ansiosta neuvottavia kiinteistöjä löytyi, vaikkakin neuvontakäyntitavoitteista toteutui vain 33 %. Tilattujen neuvontakäyntien kysyntä oli hyvin pientä ja neuvonta oli käytännössä kuntien osoittaman alueellisen neuvonnan varassa. Yksilöidyn neuvonnan osalta tavoitteet ylitettiin. Tämä selittyi sillä, että neuvontakäynnin peruneita siirtyi puhelin- ja sähköpostineuvonnan asiakkaiksi.

9 Johtopäätökset

Neuvontahankkeen toteuttamisajankohta oli erittäin haasteellinen. Sitä leimasi passiivisuus ja odottelu. Suuri osa asukkaista oli jäänyt odottamaan jätevesisäädösten selkeytymistä, eivätkä olleet kiinnostuneita ottamaan vastaan neuvontaa. Niin ikään useiden kuntien viranomaiset olivat jääneet odottamaan säädösten valmistumista ennen kuin kunnassa järjestettäisiin tilaisuuksia tai tarjottaisiin jätevesineuvontaa kohdennetuilla alueilla. Kysyntä jätevesineuvonnalle oli siis vähäistä, vaikkakin jätevesineuvojat pyrkivät aktiivisesti markkinoimaan neuvontapalveluja. Viranomaisten tuki ja aktiivisuus on välttämätöntä jätevesineuvontatoimien onnistumiselle kunnissa; ilman viranomaisten tukea ei siis ole paljoa tehtävissä.

Muutamien aktiivisten kuntien ansiosta löytyi joitakin neuvonta-alueita. Näissä kunnissa oli oivallettu, että maksutonta ja puolueetonta neuvontaa kannatti hyödyntää silloin kun sitä oli tarjolla. Näissä kunnissa ymmärrettiin, että neuvontakäynnistä ei olisi haittaa, vaikka lainsäädännön uudistukset olivat vielä epäselvät. Neuvontakäynnillä annetuista neuvoista suurin osa liittyi jätevesijärjestelmän kunnan ja toiminnan arviointiin sekä kiinteistölle sopivien järjestelmävaihtoehtojen esittelyyn, jotka eivät olleet suoraan sidoksissa lainsäädännön uudistukseen.

Koska kysyntää oli vähän, neuvontaa pysyttiin tarjoamaan kaikille halukkaille, myös ympäristönsuojelullisesti vähemmän tärkeille alueille Keski-Suomessa. Pääperiaatteena alueellisessa neuvonnassa oli kuitenkin neuvonnan kohdistaminen ympäristönsuojelullisesti herkille alueille ja alueiden asiakkaiden motiivointi ympäristön- ja vesistönsuojelullisia näkökohtia painottaen. Neuvontatyötä tehtiin olemassa olevien hajajätevesisäädösten ja kuntien määräysten mukaisesti. Sitä mukaa, kun saatiin tietoa säädöksiin kaavailuista muutoksista, pyrittiin neuvottavia asukkaita informoimaan mahdollisista muutoksista.

Jätevesisäädösten selkeytyminen huhtikuussa 2017 ei ehtinyt vielä vaikuttamaan loppuillaan olevaan hankkeeseen. Toiveena on, että seuraavan hankkeen

aikana kiinnostus ja aktivoituminen niin asukkaiden kuin viranomaistenkin keskuudessa jätevesiasioihin lisääntyisi ja uskottavuus jätevesisäädöksiä tarpeellisuuteen saataisiin palautettua muutaman vuoden notkahduksen jälkeen. Ilman asenteiden korjaantumista jätevesijärjestelmien kunnostamisvauhtia ei saada riittävälle tasolle. Jätevesineuvonnan suurin haaste onkin asukkaiden motivointi huolehtia kiinteistöillä syntyvistä jätevesistä.

Allekirjoitukset

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Pasi Raiskinmäki
Yksikönjohtaja

Tuija Manerus
Projektipäällikkö

Liitteet

1. Hankesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen
2. Neuvonnan vaikuttavuus selvitys vuonna 2015

Hankesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen hankkeen aikana.

	Hankesuunnitelmassa esitetty tavoite hankeajalle 1.4.2016-31.3.2017	Toteuma hankeaikana 1.6.2016-31.7.2017
Neuvontatilaisuudet		
Jätevesi-infot ja tilaisuudet		9 kpl
Jätevesiklinikat		0 kpl
Muut tilaisuudet ja tapahtumat		7 kpl
Tilaisuudet (yleisneuvonta) yhteensä		16 kpl
Osallistujamäärä tilaisuuksissa yhteensä	330 hlö	145 hlö
Yksilöity neuvonta		
Yksilöity jätevesineuvonta tilaisuuksien yhteydessä (sis. klinikat)		49 hlö
Puhelin- ja sähköpostineuvonta	160 kpl/hlö	158 kpl/hlö
Yksilöity neuvonta yhteensä	160 kpl/hlö	207 kpl/hlö
Kiinteistökohtaiset neuvontakäynnit	410 kpl	137 kpl
Yksilöity neuvonta + kiinteistökäynnit yhteensä, neuvotut henkilöt		344 hlö

Kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan vaikuttavuuden selvitys vuonna 2015 neuvotuilla kiinteistöillä

1 Taustaa

Jätevesineuvonnan vaikuttavuus selvityskysely vuoden 2015 aikana neuvotuille kiinteistöille toteutettiin alkuvuodesta 2017. Kysely toteutettiin puhelinhaastatteluina.

Kyselyssä noudatettiin SYKE:n kysymyspohjaa ja vastausvaihtoehtoja (liite 1). Kysely tehtiin niille vakituisten kiinteistöjen asiakkaille, joiden jätevesijärjestelmä ei neuvon arvon mukaan täyttänyt vaatimuksia tai joilla oli järjestelmän kunnostustarvetta (liikennevaloasteikolla punainen ja keltainen). Ikävapautuksen piirissä olevat ja neuvontakäynnin aikana lykkäysanomuksen tekemiseen ohjatut asiakkaat jätettiin kyselyn ulkopuolelle. Myös kaikki vapaa-ajankiinteistöt jätettiin kyselyn ulkopuolelle.

2 Selvityksen kattavuus

Vuoden 2015 aikana tehtiin yhteensä 346 neuvontakäyntiä. Käynneistä 177 kpl tehtiin vakituisesti asutuille kiinteistöille. Näillä jätevesijärjestelmä ei täyttänyt vaatimuksia (liikennevaloasteikolla punainen) 145 kiinteistöllä ja vaati kunnostustoimia (liikennevaloasteikolla keltainen) 12 kiinteistöllä. Kysely tehtiin supistetulla otannalla. Vastajat valittiin asukasmäärän, saostuskaivojen määrän, kiinteistön sijainnin ja neuvontakäynnistä kirjattujen kommenttien perusteella. Kysely suunnattiin 32:lle neuvonnan asiakkaalle. Vastauksia saatiin 18 kpl, mikä kattaa 11,5 % vakituisesti asutuista kiinteistöistä, joissa järjestelmä ei täyttänyt vaatimuksia tai vaati kunnostustoimia (liikennevaloasteikolla punainen ja keltainen).

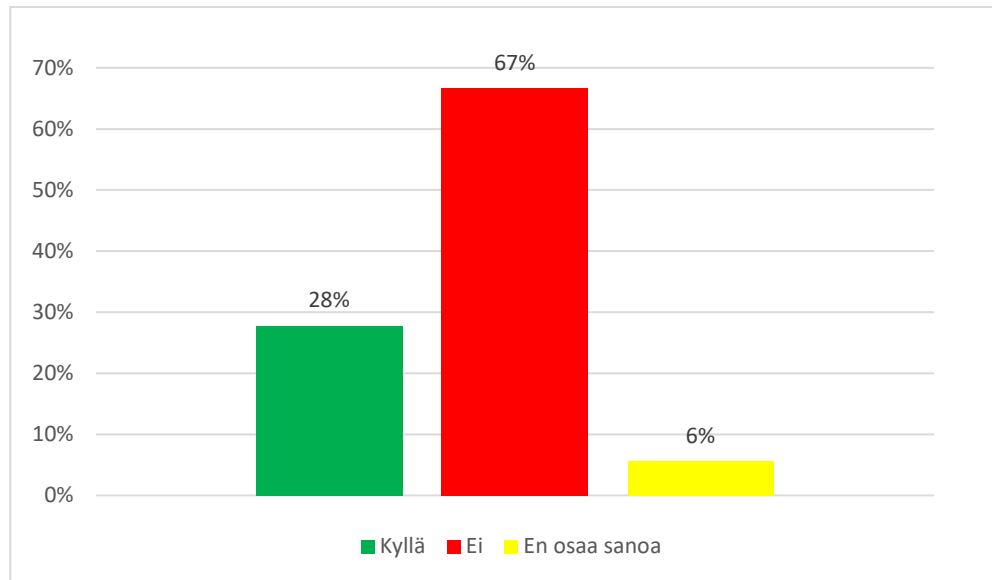
3 Kyselyn tulokset

3.1 Motivoiko neuvontakäynti teitä ryhtymään kunnostustoimenpiteisiin, mikäli sellaisten arvioitiin olevan kiinteistöllänne tarpeellisia?

Kyselyn perusteella neuvontakäynti motivoi reilua neljäsosaa kiinteistöistä ryhtymään kunnostustoimiin (kaavio 1). Toimenpiteiden ollessa pieniä korjauksia ja lisäksi, niiden toteuttamiseen ryhdyttiin helpommin kuin koko järjestelmän uudistamiseen. Joidenkin kiinteistönomistajien mielestä heillä ei ollut minkäänlaisia korjattavia ongelmia, vaikka neuvoja oli merkinnyt järjestelmän kunnan punaisella.

Neuvontakäynnin jälkeen tapahtuneet lakimuutokset olivat vastauksissa selvästi nähtävissä, vaikka otanta olikin erittäin pieni. Joidenkin kiinteistöjen kohdalla kunnostustoimien määräaika poistui.

Kaavio 1. Neuvonnan motivointi vakituisesti asutuilla kiinteistöillä (18 henkilöä).

3.2 Saitte neuvontakäynnistä kirjallisen dokumentin, jossa arvioitiin nykyisen järjestelmän riittävyys ja mahdollisten toimien tarpeellisuus. Onko tämä dokumentti teillä tallessa?

Neuvontakäynnistä saatu dokumentti oli tallessa kaikilla kyselyyn vastanneista. Kaksi vastaajaa ei tosin ollut aivan varmoja missä dokumentti on, mutta oli melko varmoja siitä, ettei sitä oltu heitetty pois.

3.3 Onko kiinteistöllänne tehty jätevesineuvojan suosittelemat hoito- ja huoltotoimenpiteet?

Neuvonnan yhteydessä annettiin tarvittaessa muitakin huolto-ohjeita kuin ohjeet lietteen tyhjentämiseen. Asiakkaalla ja neuvojalla oli joskus eriävät näkemykset hoito- ja huoltotoimenpiteiden tarpeesta. Pääsääntöisesti huoltotoimenpiteet oli suoritettu (kaavio 2).

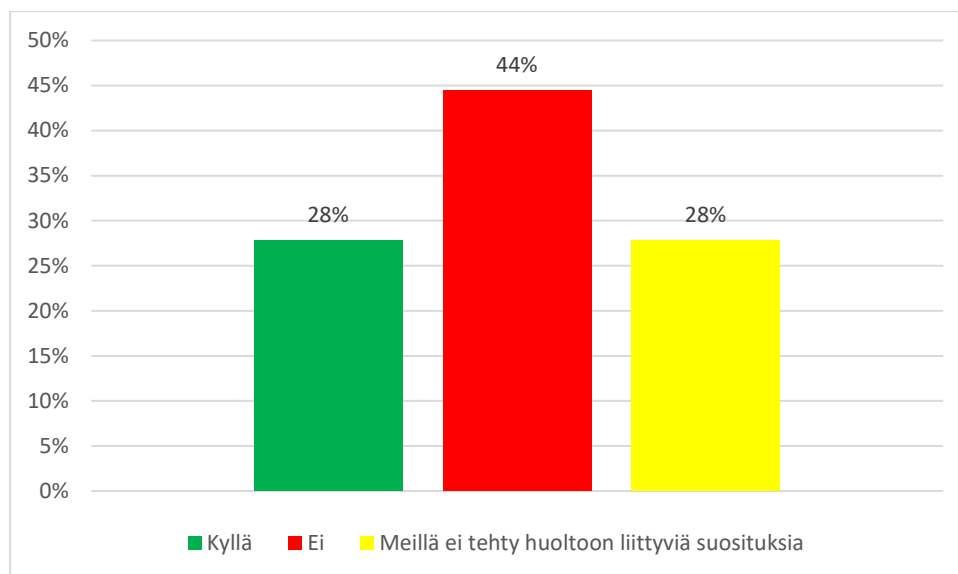
3.4 Oletteko tilanneet jätevesijärjestelmän uusimiseen tai saneeraukseen tähtäävän suunnitelman suunnittelijalta neuvontakäynnin jälkeen?

Muutamalla kiinteistöllä järjestelmän uudistamisen suunnittelu oli alkamassa tai jo osin tehty. Osa neuvotuista rakennuksista sijaitsee kuitenkin alueella, jossa järjestelmän uudistamiselle ei ole

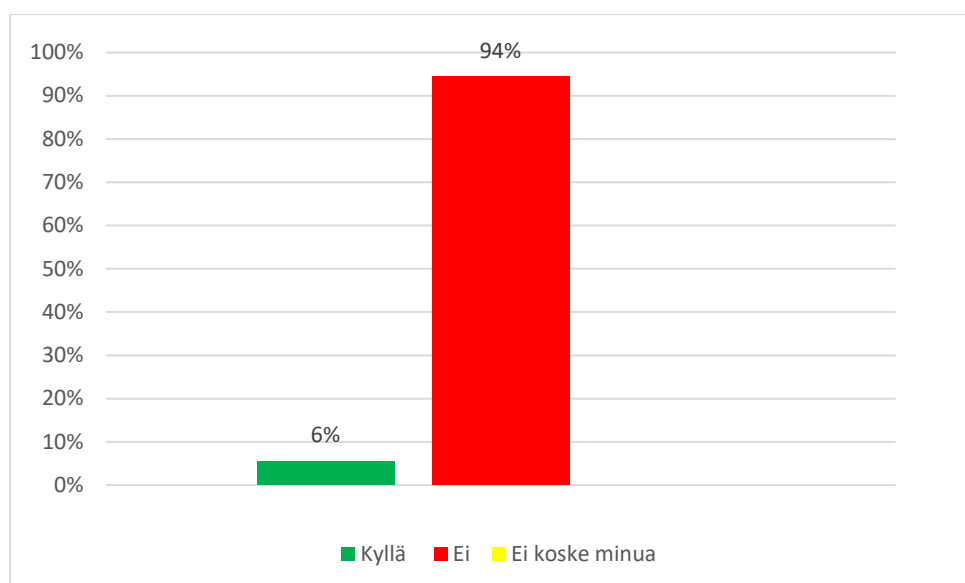

määräaikaa 3.4.2017 voimaan tulleen lain mukaan. Lakimuutos tulee siirtämään jo ajateltuja uudistamisia. Yhdessä tapauksessa asiakas ilmoitti uudistavansa järjestelmän määräaikaan mennessä ennen kiinteistön myyntiä (kaavio 3).

Kaavio 2. Suositeltujen hoito- ja huoltotoimenpiteiden tekemisen tilanne vakituisesti asutuilla kiinteistöillä (18 kpl).

Kaavio 3. Neuvontakäynnin jälkeen suunnitelman tilanneet kiinteistöt (18 kpl).

3.5 Mikäli olette tilanneet suunnitelman, minkälaiselta suunnittelijalta se tilattiin? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Suunnitelman tilannut asiakas löysi suunnittelijan omatoimisesti neuvojien antaman listan ulkopuolelta. Valittu suunnittelija on naapurinmies, jolla on ympäristöön liittyvä työ ja tarvittavaa osaamista.

3.6 Oletteko hakeneet toimenpidelupaa jätevesijärjestelmän remontoimiselle tai rakentamiselle neuvontakäynnin jälkeen?

Kukaan kyselyyn vastanneista ei ollut vielä hakenut toimenpidelupaa. Mahdollista on, että uudistamisia tehdään myös ilman lupaa.

3.7 Oletteko rakentaneet tai rakennuttaneet jätevesijärjestelmän (kokonaan uuden tai vanhoja osia hyödyntäen) neuvontakäynnin jälkeen?

Yksi kyselyyn vastannut uudisti harmaiden vesien imeytyskentän viikko neuvojan käynnin jälkeen. Uudistaminen oli ollut vireillä jo aiemmin. Kiinteistön omistaja ei ollut kuitenkaan hakenut työlle toimenpidelupaa, koska piti uudistamista vähäisenä toimenpiteenä.

3.8 Mikäli ette ole vielä ehtinyt tekemään edellä mainittuja toimia, milloin teillä on aikomus viedä asiaa eteenpäin?

Neuvonnan asiakkaista 17 % suunnitteli järjestelmän kunnostamista lähimmän vuoden aikana (kaavio 4). Suurin osa kyselyyn vastanneista ei osannut tarkemmin määritellä rakentamisen ajan-kohtaa. Myös tiedossa ollut lakimuutos hidasti kunnostustoimien suunnitteluun ryhtymistä.

”Monta talvea on tässä jo mietitty. Odotellaan milloin määräykset muuttuu niin että on tehtävä”

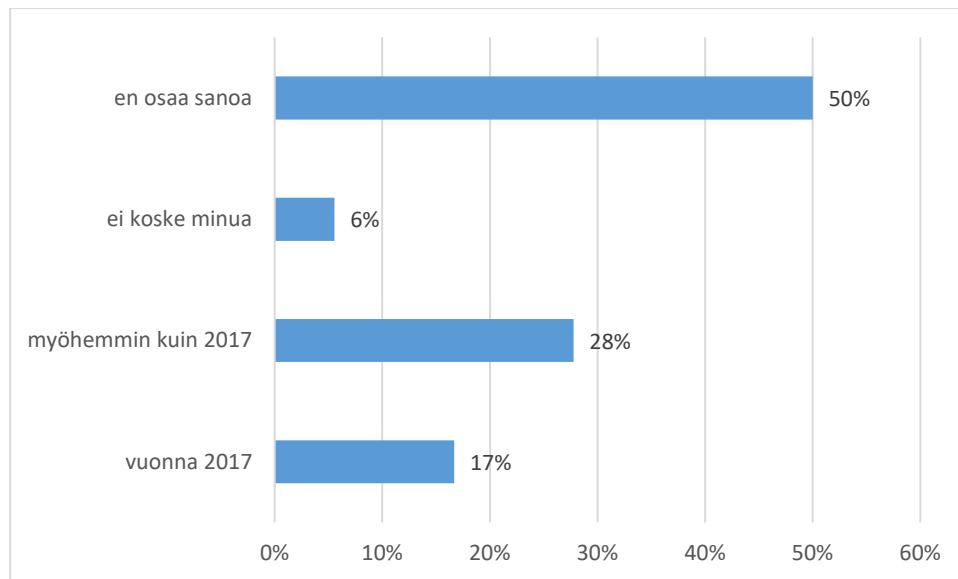
”Järjestelmän kunnostamisen suunnittelu oli aloitettu jo ennen neuvojan käyntiä, tarvikkeita myös hankittu. Ajan puute ollut esteenä toteuttamiselle. Tulevan talven aikana tarkoitus tehdä”

”Ei ryhdytty parantamaan järjestelmää, kun lakikin muuttui. Jätevedet menevät neljän kaivon kautta ja tyhjennykset tehdään, ei ole pahimmasta päästä, mutta ei tietenkään määräysten mukainenkaan.”

”Toteutus, kun määräaika tulee täyteen.”

”Järjestelmän kunnostamista on kyllä ajateltu, mutta on niin vaikeat paikat ja sijainnit. Karu juttu, kun raportissa lukee, että koko järjestelmä on uusittava. Lattioita pitäisi repiä auki. Ei nyt ensimmäiseksi tartuta tähän. Vanhojakin ollaan jo.”

Kaavio 4. Järjestelmän rakentamisen tai kunnostamisen suunniteltu ajankohta (18 kpl)

3.9 Muita kommentteja tai terveisiä

Kyselyyn vastanneet pitivät neuvontaa tarpeellisena erityisesti sellaisille, joilla ei muuten ole tietoa asiasta. Neuvonta ja järjestelmien kunnostaminen koettiin tärkeiksi etenkin ranta-alueilla, vaikka omakohtaisia toimia ei olisikaan vielä tehty.

Saarijärvellä 30.5.2017

Mirja Hurskainen

Projekti-insinööri

Jätevesineuvonta Keski-Suomessa -hanke

LIITE 1

Kysymykset

- 1) Motivoiko neuvontakäynti teitä ryhtymään kunnostustoimenpiteisiin, mikäli sellaisten arvioitiin olevan kiinteistöllänne tarpeellisia?
  - a. kyllä
  - b. ei
  - c. en osaa sanoa

- 2) Saitte neuvontakäynnistä kirjallisen dokumentin, jossa arvioitiin nykyisen järjestelmänne riittävyys ja mahdollisten toimien tarpeellisuus. Onko tämä dokumentti teillä tallessa?
  - a. kyllä
  - b. ei
  - c. en osaa sanoa

- 3) Onko kiinteistöllänne tehty jätevesineuvojan suosittelemat hoito- ja huoltotoimenpiteet?
  - a. kyllä
  - b. ei
  - c. meille ei tehty huoltoon liittyviä suosituksia
  - d. en osaa sanoa

Mikäli jätevesijärjestelmänne arvioitiin tarvitsevan saneeraustoimia, mitä seuraavista toimista olette toteuttaneet neuvontakäynnin jälkeen?

- 4) Oletteko tilanneet jätevesijärjestelmän uusimiseen tai saneeraukseen tähtäävän suunnitelman suunnittelijalta neuvontakäynnin jälkeen?
  - a. kyllä
  - b. ei
  - c. ei koske minua

- 5) Mikäli olette tilanneet suunnitelman, minkälaiselta suunnittelijalta se tilattiin? Voit valita useamman vaihtoehdon.
  - a. FISE-pätevä haja-asutuksen vesihuollon suunnittelija
  - b. henkilö jätevesineuvojan antamalta suunnittelijoiden yhteystietolistauksesta
  - c. kunnan suosittelema suunnittelija
  - d. muu, mikä _____ [avoin vastaus]
  - e. ei koske minua

- 6) Oletteko hakeneet toimenpidelupaa jätevesijärjestelmän remontoimiselle tai rakentamiselle neuvontakäynnin jälkeen?
  - a. kyllä
  - b. ei
  - c. ei koske minua

- 7) Oletteko rakentaneet tai rakennuttaneet jätevesijärjestelmän (kokonaan uuden tai vanhoja osia hyödyntäen) neuvontakäynnin jälkeen?
- a. kyllä
  - b. ei
  - c. ei koske minua
- 8) Mikäli ette ole vielä ehtinyt tekemään edellä mainittuja toimia, milloin teillä on aikomus viedä asiaa eteenpäin?
- a. vuonna 2015
  - b. myöhemmin kuin 2015
  - c. olen selvittänyt mahdollisuuden määräaikaisen lykkäyksen hakemiseen ja aion hakea lykkäystä kunnostustoimiin vuonna 2016
  - d. ei koske minua
  - e. en osaa sanoa
- 9) Muita kommentteja tai terveisiä